

POBUNA PROTIV AUTOMOBILA

22. aprila studentske mase Amerike izašle su na ulice velikih gradova da demonstriraju protiv automobila. Posle futurističkog zanosa za automobile umetnost je izrazila prezir i mržnju. Vajari su izlagali presovane kocke automobilskih karoserija. Arabalovo *Groblje automobila* na izvesni način je proročanski pozorišni komad. Ali ako je umetnost nagoveštavala taj otpor mašini, a ovdje se posebno govori o automobilima, sada se nesumnjivo radi o jednoj široj akciji, koja prevazilazi okvire umetnosti i raspoloženje neke zatvorene elite.

Vazduh koji udišemo sasvim je zagađen. Početak ove decenije sav je u znaku borbe za zemlju, vodu i vazduh. Apeli su alarmantni: Ugušićemo se! Evropa će ostati bez ijedne travčice! Evropa će ličiti na Saharu! U velikim gradovima sveta neće se moći živeti; svet će postati veliko dubrište!

Počela je ekološka revolucija. Francuzi su izabrali ministra za zaštitu prirode.

Velika svetska štampa, poslednjih dana sva je u znaku kampanje za vazduh i vodu; za jednu čistiju civilizaciju". Automobile su počeli tretirati kao prljave vaške koje zagađuju naše gradove. Od londonskih aristokrata i plutokrata, do berklijskih i filadelfijskih studenata i do amsterdamskih provosa proneo se ratni poklič: Dole automobili!

To „dole“ negde se shvatilo dosta bukvalno. Počela su simbolična zakopavanja automobila. Početkom oktobra prošle godine studenti u Berkliju organizovali su veliku ceremoniju sahrane automobilskog motora, a za njima su se odmah priključili drugi. Studenti kalifornijskog koledža San Jose krajem februara sahranili su jedan novi Ford koji ih je koštao 2.500 dolara. U specijalnom ritualu sahrane učestvovali su i dva sveštenika. Ford su vratili prahu zemlje i sada se raspada ispod univerzitetskog kampusa. *International Herald Tribune* citira reči jednog od tih sveštenika: To je najveći domet invencije unutrašnjeg sagorevanja mašina. Slična pomezna sahrana bila je u Minesoti kada su, ovoga puta izbrijani i podišani studenti, sahranili jednu pumpu.

Još jednom ljudi se obračunavaju sa mašinama. U Fiatovim halama pustošili su mašine koje su radili sopstvenim rukama.

Zapazila je štampa putovanje grupe studenata u velikom i smešnom parnom automobilu. Milanska *Stampa* je nedavno pisala: Benzinskim motorima dani su izbrojani. Kalifornijska policija će uskoro goniti prekršitelje kolima koja i u najvećoj brzini neće dizati buku, već će samo tiho šuštati. Ispod konvencionalne karoserije nalaziće se motor na paru. Benzinski motori naših automobila zatrovali su nam vazduh i učinili da dišemo čistu bolest, da udišemo otrov i smrt. Sa automobilima smo naučili da brže svuda stižemo. S njima smo brže stizali i u — smrt.

Stručnjaci za „smog“ kao Ričard Morz, koji radi u američkom Ministarstvu trgovine, misli da „automobili na paru predstavljaju jedino rešenje za naše gradove, ukoliko želimo da sprečimo dalje zagađivanje vazduha, a da se pri tom i dalje vozimo u velikim, snažnim i udobnim kolima.“

Ali ne, mnogi i ne žele. Kalifornijski hipici izuli su i cipele. Njihov povratak prirodi je iracionalna težnja za jednom zelenom Amerikom, dalekom i nevinom. Oni se identifikuju sa Indijancima. 200 mladih dugokosih Amerikanaca poduzelo je veliku operaciju čišćenja triju rečica u Bostonu.

Revolucija je postavila automobile na dnevni red. Veliki suvereni giganti kao Detroit Ford i Dženeral motors odvojili su velika sredstva za ispitivanje pogonskih motora na paru. Za sada su i studenti i policija spremni da se bore za paramobile. Prisustvujemo inflaciji ideja. Predlažu se mali električni automobili. Australijski fizičar Dr L. N. Votson-Manro, koji se pridružio „čistoj“ revoluciji, smatra da bi se problemi policije u velikim gradovima širom sveta mogli rešiti primenom termo-nuklearne energije. Projekata i prototipova automobila na paru ima već sijaset. Automobili na maslinovo ulje.

Engleski plutokrati sa obligatnim cilindrima već dugo se voze kroz London na biciklu, dok u šupama drže beskorisne Rols Rojsove, kao trofeje prestiža. Bicikli su znak nove otmenosti i oni označavaju kraj pa-

rabole otmenosti. Kao veliki dendi sjajne tradicije Bajrona i Bo Bramela, oni su sjahali sa nekoliko stotina konja Rols Rojsa na bicikl, kao na magarca. To je ekscentrično i otmeno. To je i korisno. S biciklom, ali i s cilindrom na glavi, oni ulaze u jednu novu revoluciju, koju će u istoj meri, širom sveta, širom jedne zatrovane civilizacije, voditi aristokrati, umetnici, anarhisti i amsterdamski „provotarijat“ (od reči: provos, provocirati). Provosi su anarhisti. Štampa pažljivo beleži da li su na ovoj ili onoj sahrani učestvovali izbrijani i ošišani ili dugokosi mladići, kao da žele da naglase univerzalnost jedne revolucije.

Bicikl je dobro oružje protiv automobila. U manifestu amsterdamskih provosa, kojeg je napisao Roel van Dujin, stoji i to negde na početku jedan posebnostav o „belim komunalnim biciklima“ i elektro-taksijima. Pisac manifesta govori o kraju „terora automobilizma“ u centru Amsterdama. Oni se nadaju da će osloboditi centar Amsterdama od te gamadi, koja žalosno gmiže kroz velike gradove. Tada će Amsterdam postati grad „happeninga“ i zabave, za mladog homo ludensa.

Dozvolite da u genezi anti-automobilizma zabeležimo pokret za minijaturne mini-automobile, koji je moguće paralelan sa modom mini-suknje. „Tout Paris“ se jednom dovezao u minijaturnim kolima, u Kan. Ali tu modu pratila je skoro istovremena moda za ogromnim maxi-automobilima, uličnim krstaricama, jahtama na točkovima, jer se u jednom uznemirenom svetu magija ekstreme, oscilacija između suprotnosti, ogleđa jednako na frizurama, na suknjama i na automobilima.

Vijetnamac Kvazar, egzotični suprug gospe K. Kreatorke, koji su nam predložili, zajedno, prozirni, naduvani plastični nameštaj, ponudio nam je šuplju staklenu kocku kao najekonomičniji automobil. Ali pre toga, Salvador Dali nam je ponudio „ovopijed“, kao prevozno sredstvo. Ovopijed — šuplju staklenu loptu, stakleno jaje, kao izraz nostalgije za nevinošću i doba pre rođenja i kao prevozno sredstvo koje se pokreće nogama.